

INFORMATĪVS PAZIŅOJUMS

Eiropas nevienmērīgā atgriešanās pie darbavietu pieauguma

Prognozes par periodu līdz 2025. gadam atklāj būtiskas atšķirības dalībvalstīs prasmju piedāvājumā un pieprasījumā

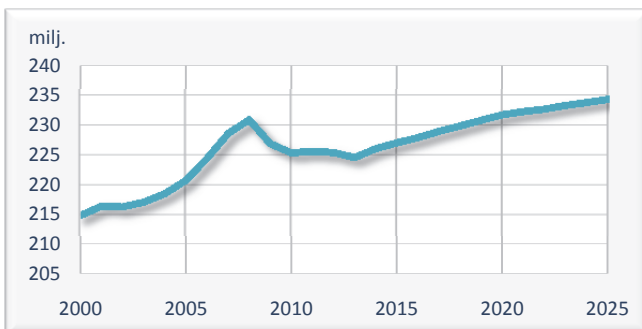
Labas ziņas. Tiek prognozēts, ka 2020. gadā nodarbinātība Eiropas Savienībā (ES) pārsniegs 2008. gada pirmskrīzes līmeni un atbilstoši Cedefop prognozēm par prasmju piedāvājumu un pieprasījumu (skat. informāciju 5.lpp.) turpinās augt līdz 2025. gadam (1.zīmējums). Vienlaikus tiek prognozēts, ka ES darbaspēks nedaudz saruks un novecos, taču būs labāk kvalificēts, jaunākajai paaudzei kļūstot par visaugstāk kvalificēto Eiropas vēsturē.

Prasmju pieprasījumu un piedāvājumu turpmākajos desmit gados visticamāk spēcīgi ietekmēs nākotnes ekonomiskās (IKP) izaugsmes tempi, 2008. gadā sākušās ekonomiskās krīzes sekas, kā arī demogrāfiskās izmaiņas. Reizēm atšķirības starp dalībvalstīm ir nozīmīgas. Līdz ar to prognozes par darbavietu pieaugumu starp valstīm, dažādiem sektoriem un nepieciešamajām profesionālajām prasmēm būtiski atšķiras.

Nodarbinātības prognozes

Pēc 2008. gada ekonomiskās krīzes ES IKP 2010. gadā sāka atgūties. Eiropas Komisija prognozē, ka IKP izaugsme ES būs ap 1,7% 2015. gadā un 2,1% 2016. gadā. Bezdarba līmenis ES saglabājas augsts, 2013. gadā tas bija apmēram 11%, salīdzinājumā ar 8% 2007. gadā. Taču ES vidējais rādītājs slēpj lielas

1. zīmējums. **Pagātnes un prognozētā nodarbinātība, ES (miljonos)**

Avots: Cedefop prasmju prognozes (2015.).

atšķirības. Piemēram, 2013. gadā Austrijā bezdarba līmenis bija 4,9%, Vācijā – 5,5%, bet Spānijā tas bija 26,4% un Grieķijā – 27,5%.

ES nodarbinātības pieauguma tempi atšķiras. Piemēram, Beļģijā, Vācijā, Francijā, Austrijā, Somijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē nodarbinātības līmenis jau tagad ir augstāks nekā pirms krīzes iestāšanās 2008. gadā. Tiek paredzēts, ka Itālijā, Nīderlandē un Slovākijā nodarbinātība sasniegs pirmskrīzes līmeni 2020. gadā. Savukārt tādās valstīs kā Čehijā, Grieķijā, Spānijā, Ungārijā, Portugālē, Rumānijā un Slovēnijā netiek prognozēts, ka nodarbinātība varētu atgriezties pirmskrīzes līmenī ātrāk par 2025. gadu.

Tiek prognozēts, ka nākamo divu gadu laikā tādas valstis kā Polija, Slovākija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste pieredzēs apmēram 2,5% un lielāku IKP pieaugumu. Taču nodarbinātības tendences ietekmē ne tikai IKP izaugsme. Piemēram, neraugoties uz ikgadējo vismaz 3% izaugsmi līdz 2016. gadam, nodarbinātība Igaunijā, Latvijā un Lietuvā saglabāsies zem pirmskrīzes līmeņa, jo sagaidāms ierobežots darbaspēka piedāvājums. Šī paša iemesla dēļ tiek prognozēts, ka nodarbinātība Vācijā nokritīsies zem tās šī brīža augstākā punkta, kaut arī Vācijas prognozētā ekonomiskā izaugsme ir starp 1% un 2%. Tiek prognozēts, ka ap 3% lielā ekonomiskā izaugsme Maltā neradīs lielu darbavietu pieaugumu, kas ekonomisko krīzi izturēja salīdzinoši labi, palielinot un saglabājot nodarbinātību relatīvi augstā līmenī pēc 2008. gada. Līdzīgi tiek prognozēts, ka arī Polijā veselīgai IKP izaugsmei būs tikai ierobežota ietekme un darbavietu pieaugumu.

Tendences nozarēs

Līdz 2025. gadam ES kopumā jaunas darbavietas būs biznesa un citu pakalpojumu nozarēs, sadalē un transportā, kā arī nekomerciālo pakalpojumu (galvenokārt publiskā sektora) jomā (2. zīmējums). Darbavietas turpinās samazināties primārajā sektorā.

Cedefop prognozētais prasmju piedāvājuma un pieprasījuma scenārijs

Cedefop prasmju piedāvājuma un pieprasījuma prognozes ņem vērā vispārējās globālās ekonomiskās attīstības tendences līdz 2014. gada oktobrim. Neraugoties uz nozīmīgām atšķirībām starp valstīm, prognozes kopumā pieņem, ka mērena ekonomikas atlabšana pamazām palielinās uzticēšanos ES, kas paplašinās investīcijas, patēriņu un eksportu. Inflācija saglabājas plānotajā diapazonā, un procentu likmes ir zemas, savukārt pieaugošie nodokļu ieņēmumi palīdz valdībām samazināt parādu.

Pieņēmumos atspoguļojas jaunākās prognozes par Eiropas iedzīvotājiem (Europop 2013, publicēts 2014. gada pavasarī), kā arī 2014. gada novembrī veiktās Eiropas Komisijas vidējā termiņa makroekonomiskās prognozes).

Cedefop jaunākās prasmju piedāvājuma un pieprasījuma prognozes aptver laika posmu līdz 2025. gadam un 28 ES dalībvalstis, kā arī Islandi, Norvēģiju un Šveici. Rezultāti tiek regulāri atjaunināti, dalībvalstu eksperti izvērtē gan tos, gan galvenos pieņēmumus un metodoloģiskās ievirzes.

Cedefop prognozēs attiecībā uz visām valstīm izmantoti harmonizēti dati un metodoloģija, kas ļauj veikt valstu salīdzinājumu. Tās neaizstāj pašu valstu prognozes. Kopējie nodarbinātības dati atbilst tiem, kas sniegti valstu ziņojumos. Prasmes ir definētas kā indivīda iegūtais augstākais kvalifikācijas līmenis atbilstoši trim plašām kategorijām: zema līmeņa kvalifikācijas (ISCED 97 1. un 2. līmenis), vidēja līmeņa kvalifikācijas (ISCED 97 3. un 4. līmenis), kā arī augsta līmeņa kvalifikācijas (ISCED 97, 5. un 6. līmenis).

Prognozes par katru dalībvalsti, kā arī prognožu datubāze pieejama:

<http://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/projects/forecasting-skill-demand-and-supply/skills-forecasts-main-results>

Cedefop sniedz regulāras prasmju piedāvājuma un pieprasījuma prognozes Eiropas Komisijas "Jaunas prasmes jaunām darba vietām" iniciatīvas ietvaros, atbilstoši ES Padomes 2010. gada jūnija secinājumiem.

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/lisa/114962.pdf

Tiek paredzēts, ka nodarbinātība celtniecībā, kas laika posmā no 2008. līdz 2013. gadam zaudēja visvairāk darbavieta, pamatā būs stabila līdz 2025. gadam.

Nodarbinātības tendences dažādos sektoros atšķiras. Primārajā sektorā darbavietas arī turpmāk varētu samazināties lauksaimniecībā, turpretim enerģētikā un sadales sektorā varētu pieaugt. Ražošanā kopumā tiek sagaidīts darbavieta zudums, taču tiek

prognozēts, ka nodarbinātība optisko un elektronisko ierīču, kā arī automašīnu ražošanā pieaugs. Publiskajā sektorā būs mazāk darbavieta valsts pārvaldē, savukārt nodarbinātība izglītības, veselības un sociālo pakalpojumu jomā darbavieta skaits pieaugs.

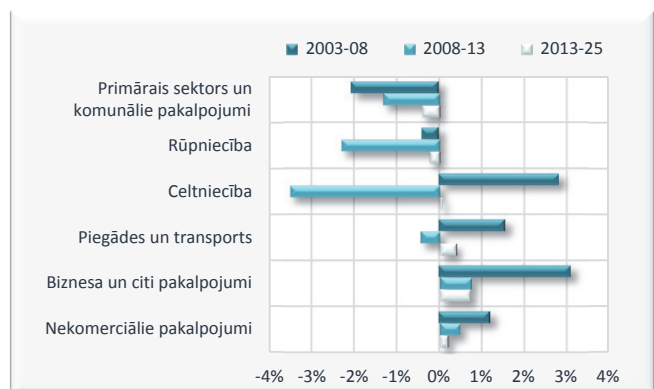
Vairumā valstu darbavieta pieaugumu virzīs biznesa un citu veidu pakalpojumi. Izņēmumi ir Spānija, Kipra, Nīderlande, Polija un Rumānija, kur lielākais darbavieta pieaugums tiek prognozēts sadales un transporta nozarē, kā arī Grieķijā un Īrijā, kur vislielāko darbavieta pieaugumu vajadzētu pieredzēt celtniecībai. Prognozēts, ka darbavietas nekomerciālo pakalpojumu jomā pieaugs vai saglabāsies stabilas visās ES valstīs, izņemot Spāniju un Portugāli.

Nodarbinātībai celtniecības jomā vajadzētu palielināties Dānijā, Īrijā, Francijā, Horvātijā, Nīderlandē, Portugālē, Somijā un Zviedrijā. Tādas valstis kā Beļģija, Vācija un Austrija laika posmā no 2008. līdz 2013. gadam pieredzēja darbavieta pieauguma celtniecībā, bet nākamās desmitgades laikā tam vajadzētu samazināties. Tiek prognozēts neliels pieaugums rūpniecībā, piemēram, Īrijā, Kiprā, Latvijā, Polijā, Slovākijā un Somijā, kā arī primārajā sektorā Francijā, Lietuvā, Maltā un Nīderlandē.

Profesiju un kvalifikāciju perspektīvas

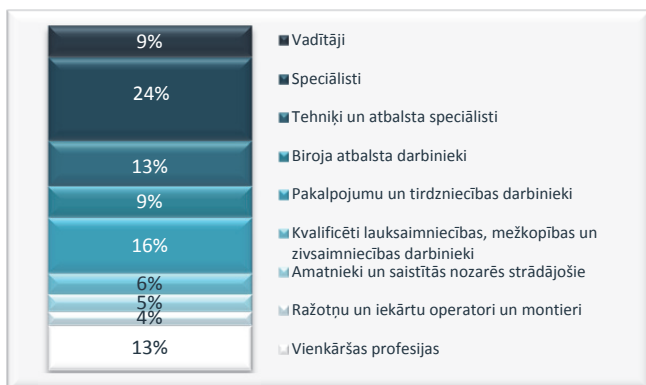
Cedefop prognozes sniedz ieskatu par darba iespējām līdz 2025. gadam. Kopējās darbavieta iespējas ir summa, ko veido jaunradītās darbavietas (paplašināšanās pieprasījums), kā arī darba iespējas, kas rodas, aizvietojojot cilvēkus, kuri vai nu pāriet citā darbā vai pamet darba tirgu, piemēram, pensionējoties (aizvietošanas pieprasījums). Bieži vien aizvietošanas pieprasījums nodrošina vairāk darba iespēju nekā paplašināšanās pieprasījums, kas nozīmē, ka, pat krītoties vispārējam nodarbinātības līmenim, darba

2. zīmējums. Nodarbinātības tendences nozarēs, vidējais gada izaugsmes temps 2003.- 2025., ES (%)

Avots: Cedefop prasmju prognozes (2015.).

3. zīmējums. Kopējo darba iespēju sadalījums pēc profesijas, 2013.- 2025., ES (%)

Avots: Cedefop prasmju prognozes (2015.).

iespējas joprojām pastāvēs. Kopumā tiek prognozēts, ka ES līdz 2025. gadam aizvietošanas pieprasījums nodrošinās līdz deviņām reizēm lielākas darba iespējas nekā paplašināšanās pieprasījums.

Prognozēts, ka līdz 2025. gadam lielākā daļa darba iespēju, apmēram 24%, ES būs speciālistiem (kvalificēts darbs zinātnē, inženierzinātnēs, veselības aprūpē, uzņēmējdarbībā un izglītībā) (3. zīmējums). Tām sekos apmēram 16% strādājošajiem pakalpojumu un tirdzniecības nozarēs, kā arī apmēram 13% tehniķiem un atbalsta speciālistiem (profesijas, kur pielieto konceptus, darbības un regulējumu inženierzinātnēs, veselības aprūpē, uzņēmējdarbībā un publiskajā sektorā), kā arī vienkāršās profesijās (darbos, kas tradicionāli prasījuši zema līmeņa kvalifikāciju vai vispār tādu neprasa).

Piedāvātās darbavietas dažādās valstīs ļoti atšķiras. Prognozēts, ka līdz 2025. gadam vairāk nekā 44% darba iespēju Luksemburgā, kā arī 34% Dānijā un Polijā būs speciālistiem. Spānijā un Zviedrijā apmēram 26% darba iespēju būs biroja/atbalsta darbiniekiem.

Maltā un Austrijā apmēram viena piektdaļa darba iespēju būs pakalpojumu un tirdzniecības jomā strādājošajiem. Līdzīgs darba iespēju sadalījums tiek prognozēts vienkāršajām profesijām Bulgārijā un Kiprā, kā arī tehniķiem un atbalsta speciālistiem Čehijā un Slovākijā, profesionāļiem Īrijā, kā arī vadītājiem (tai skaitā vadošajiem darbiniekiem, vecākajiem ierēdņiem un likumdevējiem) Apvienotajā Karalistē.

Kaut gan tiek prognozēts, ka ES primārais sektors nodarbinās mazāk cilvēku, tomēr paredzams, ka, pateicoties aizvietošanas pieprasījumam, 47% darba iespēju Rumānijā, 26% Portugālē un 19% Grieķijā būs kvalificētiem strādniekiem lauksaimniecībā un zivsaimniecībā. Prognozēts, ka nākamo desmit gadu laikā ražotņu un iekārtu operatoriem Polijā būs apmēram 10% darba iespēju, 9% – Igaunijā un 8% – Ungārijā,

salīdzinājumā ar 4% ES. Igaunijā, Latvijā un Lietuvā prognozētais darba iespēju īpatsvars amatniecībā un ar to saistītās jomās strādājošajiem ir 12%, salīdzinājumā ar 5% ES.

Prognozēts, ka līdz 2025. gadam ES lielākajai daļai darba iespēju būs nepieciešamas augsta līmeņa kvalifikācijas (4. zīmējums). Augstā aizvietošanas pieprasījuma rezultātā būtiskai darba iespēju daļai būs nepieciešamās vidēja līmeņa kvalifikācijas, un vairums cilvēku ES arī turpmāk būs nodarbināti šajā līmenī.

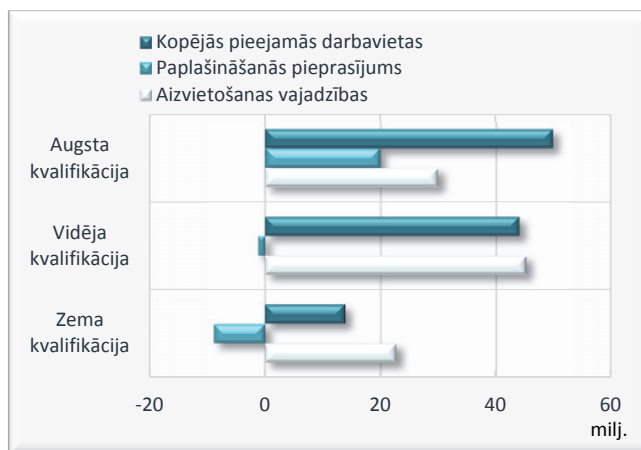
Prognozēts, ka līdz 2025. gadam vismaz pusē darba iespēju būs nepieciešamas augsta līmeņa kvalifikācijas tādās valstīs kā Beļģijā, Dānijā, Čehijas Republikā, Francijā, Latvijā, Luksemburgā, Maltā, Nīderlandē, Polijā, Slovēnijā, Slovākijā un Zviedrijā. Sagaidāms, ka valstīs ar augstu aizvietošanas pieprasījumu, tādās kā Bulgārijā, Vācijā, Igaunijā, Latvijā un Ungārijā, apmēram pusē darba iespēju pieprasīs vidēja līmeņa kvalifikācijas.

Grieķijā un Spānijā vairumā darba iespēju būs nepieciešamas augsta līmeņa kvalifikācijas, bet gan Grieķijā ar apmēram 30% un Spānijā ar apmēram 25% būtiskā darba iespēju daļā būs nepieciešamas zema līmeņa kvalifikācijas. Augstā aizvietošanas pieprasījuma dēļ vairumā darba iespēju, ap 40% Portugālē un Rumānijā būs nepieciešamas zema līmeņa kvalifikācijas.

Darbspēka tendences

Nākotnes darbspēka piedāvājuma tendences galvenokārt ir atkarīgas no demogrāfiskajiem rādītājiem un darbspējīgā vecuma iedzīvotāju (kas prognozēs definēti kā 15 gadus veci un vecāki) skaita, iesaistes darbspēkā (darbspējīgā vecuma cilvēki, kas strādā vai aktīvi meklē darbu) un tā, cik ātri cilvēki iegūst formālas kvalifikācijas.

4. zīmējums. Kopējās darba iespējas pēc kvalifikācijas, 2013.- 2025., ES (miljonos)

Avots: Cedefop prasmju prognozes (2015.).

Eurostat jaunākās prognozes par iedzīvotājiem (Europop 2013) atklāj, ka ES iesaiste darba tirgū kritīsies no 56,9% 2013. gadā līdz 55,5% 2025. gadā. Iesaistes pieaugums tiek prognozēts tikai Dānijā, Horvātijā, Latvijā un Rumānijā. Līdzdalībai vajadzētu saglabāties ES vidējā līmenī vai virs tā Čehijā, Dānijā, Vācijā, Igaunijā, Lietuvā, Latvijā, Nīderlandē, Austrijā, Portugālē, Rumānijā, Somijā un Zviedrijā.

ES darbaspējīgie iedzīvotāji noveco (5. zīmējums). To pieaugums koncentrējas 55 gadus veco un vecāku iedzīvotāju vidū, īpaši Vācijā, Igaunijā, Grieķijā, Spānijā, Latvijā, Lietuvā, Portugālē un Slovēnijā.

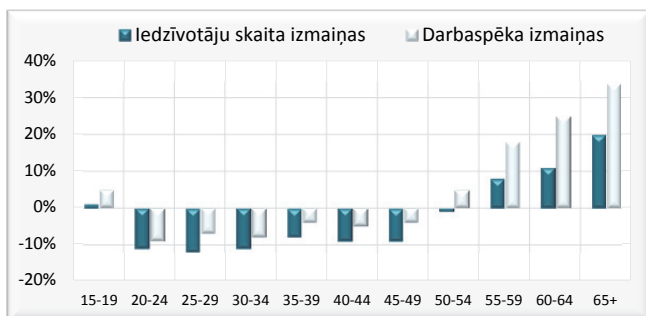
Kaut arī ES darbaspēks noveco un sarūk, tas kļūst aizvien augstāk kvalificēts (6. zīmējums).

Augsti kvalificēta darbaspēka īpatsvaram vajadzētu pieaugt no 31,2% 2013. gadā līdz apmēram 38% 2025. gadā. Strādājošo ar zema līmeņa kvalifikācijām īpatsvars samazināsies no 21,5% 2013. gadā līdz līmenim zem 14% 2025. gadā. Augsti kvalificēta darbaspēka īpatsvars palielināsies visās dalībvalstīs, izņemot Somiju, kur tiek prognozēts kritums no 39,2% 2013. gadā līdz apmēram 37% 2025. gadā, kā arī Vāciju un Apvienoto Karalisti, kur prognozēts, ka tas lielākoties saglabāsies stabils, attiecīgi – ap 27% un 49%. Tāpat arī prognozēts, ka darbaspēka ar zema līmeņa kvalifikācijām īpatsvars kritīsies visās dalībvalstīs, izņemot Igauniju, kur prognozēts pieaugums no 10,9% 2013. gadā līdz apmēram 13% 2025. gadā, un, iespējams, Rumāniju, kur tas varētu nedaudz pieaugt no 22% 2013. gadā līdz apmēram 23% 2025. gadā.

Saskaņā ar Cedefop prognozēm līdz 2020. gadam ES apmēram 46% 30 līdz 34 gadus veciem iedzīvotājiem būs augsta līmeņa kvalifikācijas, līdz 2020. gadam pārsniedzot noteikto mērķi – 40%.

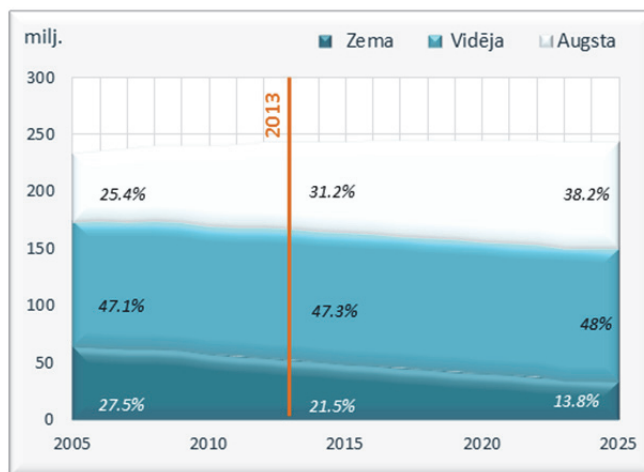
2013. gadā ES 11,9% jauniešu aizgāja no izglītības un apmācības sistēmas ar zema līmeņa kvalifikācijām, virs noteiktā standarta – to samazināt zem 10% līdz 2020. gadam. Apmēram 18 dalībvalstīs jau sasniegušas šo mērķi.

5. zīmējums. Darbspējīgo iedzīvotāju un darbaspēka vecuma izmaiņas, 2013. - 2025. ES (%)

Avots: Cedefop prasmju prognozes (2015.).

6. zīmējums. Darbaspēka tendences pēc kvalifikācijas, 2005. -2025., ES (miljonos)

Avots: Cedefop prasmju prognozes (2015.).

Dažādās tendences prasmju pieprasījumā un piedāvājumā izceļ dažādos izaicinājumus profesionālajai izglītībai (PI) dažādās valstīs un nozarēs. Prognožu mērķis ir rosināt diskusijas par to, kā PI Eiropas un dalībvalstu līmeņos var un tai vajadzētu piemēroties, lai nodrošinātu to, ka Eiropas darbaspēkam ir nepieciešamās prasmes, lai izmantotu tās iespējas, ko varētu radīt atgriešanās pie ekonomiskās izaugsmes.

Informatīvie paziņojumi tiek publicēti angļu, franču, vācu, grieķu, itāliešu, poļu, portugāļu un spāņu, kā arī ES prezidējošās valsts valodā. Lai regulāri tos saņemtu, lūdzu, reģistrējieties:

<http://www.cedefop.europa.eu/user/register>